

context, which provided for the application of a number of the following methods: dialogical etudes, translation of the genre and change of means of polyphonic expressiveness; the method of artistic complementarity in the interpretation of the work for performance; artistic-pedagogical polylog: composer, interpreter, listener, student, teacher.

The pedagogical conditions are based on the principles of the stylistic approach, which makes it possible to carry out a multicultural dialogue through the polyphonic genre and the polyphonic artistic method from the technical-performing side and from the side of the ability.

Key words: *polyphony, pedagogical conditions, polyphonic-performing skills, future musical art teachers.*

УДК 378.016:821.161.2]:008:614.253.4

Марія Цуркан

ВДНЗ України «Буковинський державний
медичний університет»

ORCID ID 0000-0003-2866-1743

DOI 10.24139/2312-5993/2018.09/347-359

ОСОБЛИВОСТІ КУЛЬТУРОЛОГІЧНОГО ПІДХОДУ ДО НАВЧАННЯ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ ЯК ІНОЗЕМНОЇ У ВИЩІЙ МЕДИЧНІЙ ШКОЛІ

У статті запропоновано методичні рекомендації щодо використання культурологічного підходу до навчання української мови як іноземної в медичному закладі вищої освіти. Дослідження базується на комплексному застосуванні таких методів, як метод педагогічного спостереження, метод теоретичного аналізу та індуктивний метод. У ході дослідження автор прийшов до висновків, що культурологічний підхід як один із головних у навчанні української мови як іноземної допомагає розвинути комунікативні навички іноземного студента, розширити сприйняття світу через вивчення іншої культури, адаптуватися в чужомовному середовищі й адаптуватися до нових культурно-освітніх умов, популяризувати українську мову та культуру у світі.

Ключові слова: *культурологічний підхід, міжкультурна комунікація, культурна інтеграція, комунікативні навички, комунікативна особистість, мовленнєва діяльність, комунікативний бар'єр.*

Постановка проблеми. Протягом останніх років статус української мови як іноземної на ринку надання освітніх послуг суттєво змінився. У 2010 році мовознавець Уляна Штанденко стала переможцем Першої міжнародної наукової інтернет-конференції з україністики «Діалог мов – діалог культур. Україна і світ» у Мюнхені за наукове дослідження «Хто винен, або Чому іноземці в Україні не хочуть вивчати українську мову», у якій детально проаналізувала причини низького рівня конкурентності української мови на ринку надання освітніх послуг для іноземців у порівнянні з російською мовою навчання, адже саме російській мові станом на 2010 рік надавали перевагу студенти-іноземці. Ситуація суттєво змінилася після наказу МОН України від 18.08.2016 року № 997, який регламентує обов'язковість вивчення державної

мови іноземними студентами й аспірантами, прийняття Закону України «Про освіту» від 05 вересня 2017 року, стаття 7 «Мова освіти» якого передбачає викладання навчальних дисциплін іноземною мовою для іноземних громадян, а також обов'язкове вивчення такими студентами державної мови як окремої навчальної дисципліни (*Закон України «Про освіту»*), а також схвалення Колегією МОН України «Стандартизованих вимог до рівнів володіння українською мовою як іноземною» (*Стандартизовані вимоги до рівнів володіння українською мовою як іноземною*), які визначають основним завданням навчання іноземної мови формування в студентів комунікативної компетенції, умінь і навичок мовленнєвої взаємодії в усній і письмовій формах відповідно до мотивів, цілей і соціальних норм комунікативної поведінки в різних сферах та ситуаціях.

Така зміна мовної політики, що стала наслідком переформатування політичної ситуації в країні в цілому, одразу ж викликала суттєві реформи в закладах вищої освіти і вплинула на вибір іноземними студентами мови навчання. Відповідно до статистичних даних, що їх надало Міністерство освіти і науки України (*Половина студентів-іноземців в Україні навчається українською мовою*), якщо в 2014/2015 навчальному році українською мовою навчалося 16,53 %, то в 2015/2016 – уже майже половина студентів-іноземців (49,30 %), тоді як російську мову обрало на 25,47 % менше іноземців у порівняльній статистиці двох вищезгаданих навчальних років. Крім того, на 7,25 % зменшилася кількість студентів, які обирали мовою навчання англійську (26,13 % – у 2014/2015 н.р., 18,88 % – у 2015/2016 н.р.).

Наведені статистичні дані засвідчують дві тенденції. По-перше, українська мова як мова навчання значно зміцнила свої позиції на ринку освітніх послуг для іноземців у порівнянні з російською мовою, по-друге, щороку все більше студентів-іноземців, особливо тих, хто вважає англійську мову рідною, вибирають українську як мову навчання.

Зважаючи на це, перед мовознавцями, зокрема фахівцями у сфері викладання української мови як іноземної, стоїть нелегке завдання: як зробити українську мову привабливою для навчання студентів-іноземців. Не останню роль у цьому процесі відіграватиме культурологічний підхід до навчання, бо ефективне вивчення мови не можливе без «занурення» в культуру певного народу, без знайомства з його звичаями і традиціями, зокрема й культури спілкування. Однак сьогодні маловивченою залишається техніка реалізації культурологічного підходу в освітньому процесі, також на часі вироблення методичних засад утілення цього підходу при навчанні української мови як іноземної та його поєднання з іншими підходами, що й визначає актуальність обраної тематики дослідження. У цьому контексті варто наголосити, що культурологічний підхід у нашому дослідженні не абсолютизується чи генералізується, а лише наголошується на важливості його інтеграції разом із іншими

підходами до навчання іноземної мови в процесі формування як національної, так і індивідуальної лінгводидактичної стратегії.

Аналіз актуальних досліджень. Культурологічний підхід до навчання іноземної мови неодноразово ставав предметом наукових праць, дискусій та обговорень, вихідною позицією яких є нерозривний зв'язок між мовою і культурою (дослідження М. Богатирьової, Г. Костомарова, Є. Верещагіна, О. Лукіної, Є. Носонович, В. Редька, Н. Саланович Н. Селіванової, Н. Скляренко та ін.).

Загалом, культурологічний підхід, на думку Л. Кузьміної, варто поділити на лінгвокраїнознавчий, комунікативно-етнографічний та соціокультурний (Кузьмина, 2011, с. 108). На думку дослідниці, найбільш виправданим у викладанні іноземних мов є соціокультурний підхід, оскільки лише він різнобічно може вирішити складні проблеми навчання й опанування іншої культури, тоді як лінгвокраїнознавчий і комунікативно-етнографічний підходи, попри збагачення активного словникового запасу студента та глибоке проникнення в мовну картину світу й світогляд носіїв мови, все ж не можуть забезпечити ефективного формування навичок міжкультурної комунікації, формування комунікативної особистості в цілому. Наприклад, при комунікативно-етнографічному підході «функція викладача зводиться до вибору необхідної інформації з суміжних наук для використання в якості навчального матеріалу, а студенти при цьому виступають як дослідники культури та побуту країни, мову якої вони вивчають» (Кузьмина, 2011, с. 112).

Розділяємо точку зору Ю. Бандрівського, що культурологічний підхід надзвичайно важливий саме на початковій стадії навчання мови: «У період адаптації дуже важливі поведінка й позиції викладача, який повинен пам'ятати про неприпустимість тиску і повчальності. Тут потрібний особливий такт. Головною є не пропаганда всього національного, не протиставлення, а зіставлення різних культур і затвердження думки, що культура зближує народи» (Бандрівський, 2014, с. 51). А від успішного процесу адаптації, у свою чергу, залежить успішна подальша комунікативна діяльність студента. Саме на такій логічній послідовності і тісному взаємозв'язку прийняття іншої культури, адаптації й успішної комунікації слушно наголошує Еджієс С. Емре: «Проблеми адаптації пов'язані з проблемами комунікації, мовленнєвої діяльності, адже будь-яка соціальна поведінка залежить від комунікативної діяльності, яка лежить в основі комунікативної компетентності. Тому можемо зробити висновок, чим скоріше пройде соціальна, мовна, культурна адаптація студента-іноземця, тим краще він буде підготовлений до формування комунікативної компетентності, зокрема професійної» (Еджієс, 2015, с. 321).

Отже, якщо на початковій стадії навчання мови не відбулося «занурення» в культурну стихію, зацікавлення іноземного студента національними звичаями і традиціями, то є велика ймовірність, що така зацікавленість іншокультурою вже не з'явиться. Тому має рацію Н.

Теличко, підкреслюючи прямий детермінізм між комунікативними бар'єрами та формуванням компетентної комунікативної особистості: «Подолання комунікативних перешкод під час навчання іншомовного спілкування може мати місце лише у випадку досягнення культурологічної компетентності, що є продуктом діалогу культур. За наявності культурологічної компетентності, студенти, спілкуючись із носіями мови чи читаючи автентичні тексти, не будуть піддаватися фрустрації, неприємному здивуванню чи переживати культурний шок» (Теличко, 2011, с. 194).

Здійснивши аналіз актуальних досліджень, бачимо, що вчені зробили перші важливі кроки теоретико-методологічного обґрунтування доцільності використання культурологічного підходу до навчання іноземних мов загалом, однак серед педагогічних праць майже відсутні наукові розвідки про сутність і способи реалізації цього підходу в процесі викладання української мови як іноземної.

Мета дослідження – розробити методичні рекомендації та розкрити можливі техніки реалізації культурологічного підходу в навчанні української мови як іноземної на рівні формування комунікативних навичок в інтер- та екстралінгвістичному вимірах.

Методи дослідження. Дослідження базується на комплексному застосуванні таких методів, як метод педагогічного спостереження (педагогічне спостереження здійснювалося під час проведення практичних занять із української мови як іноземної у ВДНЗ «Буковинський державний медичний університет»), метод теоретичного аналізу (при виділенні й розгляді окремих аспектів культурологічного підходу, особливостей міжкультурної комунікації в педагогічній взаємодії зі студентами-іноземцями) та індуктивний метод, адже висновки дослідження ґрунтуються на окремих судженнях і узагальненнях, отриманих емпіричним шляхом.

Виклад основного матеріалу. Культурологічний підхід у навчанні української мови як іноземної, зокрема соціокультурний підвид цього підходу, дозволяє репрезентувати українську культуру через одночасну реалізацію освітньої функції, розкриває перед викладачем широкі можливості для подання різножанрових текстів: від шедеврів поетичного мистецтва до фрагментів публічних виступів відомих українців. Така полістилістичність навчально-дидактичного матеріалу одночасно готує студента до сприйняття текстів різного емоційного забарвлення, відмінної пафосної тональності й композиційної організованості. Крім того, такий підхід дозволяє представити різні сфери життя українського суспільства: освіту, науку, мистецтво, політичне життя, українців на міжнародній арені. Це надасть викладачеві можливість використовувати як дидактичний матеріал українські пісні, фільми, живописне мистецтво, наукові статті тощо, що в свою чергу дає студентові нові візуальні й слухові імпульси,

забезпечуючи рівнозначний розвиток усіх чотирьох типів мовленнєвої діяльності – читання, слухання, говоріння й письма.

Оскільки зміст навчальної дисципліни «Українська мова як іноземна» передбачає соціокультурну і професійну складові, то культурологічний підхід до навчання, звісно, логічніший при тематичному наповненні соціокультурної складової, а при наповненні професійної складової цей підхід буде логічним у засвоєнні української фразеології, культури професійного мовлення, вивченні тем із історії української медицини, зокрема комунікативної теми «Видатні українські лікарі».

На етапі тематичного наповнення соціокультурної складової навчальної дисципліни важливо сформувати певний канон відомих українців із різних галузей суспільного життя (від літератури – до сфери музики чи моди) і намагатися вибудовувати зі студентами повноцінний діалог навколо цих постатей у типологічному зіставленні з найвідомішими постатями їхньої культури. Для студентів 3–4 курсів як творче завдання запропонуємо зробити переклад української поезії їхньою рідною мовою, наприклад, як показує педагогічна практика, легкою для перекладу є, на нашу думку, філософська лірика В. Симоненка «Ти знаєш, що ти людина?». Такий тип мовленнєвої діяльності лише вкотре продемонструє один із ключових постулатів культурологічного підходу: лише демонструючи справжню цікавість до чужої культури, ми можемо зацікавити іноземця культурою власною. Також, щоб уникнути культурного імперативу, дуже важливо утримати баланс між світовою (певною мірою вже відомою студентам) культурною спадщиною та українською національною культурою, постійно акцентуючи на «світовому», загальновідомому культурному контексті.

Для вивчення теми «Україна й українці» пропонуємо таку систему вправ. Із метою розвитку діалогічного мовлення можна використати діалог, у якому в легкій, «ненав'язливій» формі розкрито загальне питання державного устрою України. За цим зразком студенти можуть побудувати нові діалоги, розповівши про державні устрої своїх країн. Крім того, поданий діалог уже містить базову лексику: *демократія, монархія, президент, король, королева, керувати, влада народу*.

- Привіт, Якубе!
- Привіт, Джордане!
- Ти вже два роки живеш в Україні. Скажи, будь ласка, це справді демократична країна?
- Так. В Україні демократія, а в твоїй країні теж демократія?
- Я приїхав із Йорданії. Це монархія, тому країною керує не президент, а король.
- Дуже цікаво. Тоді у вас є і королева.
- Так, звичайно. Наша королева розумна і красива жінка. А в твоїй країні теж є король та королева?

- Ні! Я приїхав із Польщі, а в Польщі, як і в Україні, демократія, тобто влада належить народу, а інтереси держави у світі представляє президент.

Для розвитку монологічного мовлення пропонуємо перелік питань, кожне з яких викладач може доповнити, на перший погляд, звичайною фразою: «А у Вашій країні?». Однак саме така фраза матиме магічний ефект: по-перше, вона продемонструє зацікавленість іншими культурами і країнами, по-друге, спонукатиме студента розповісти про своє, «рідне» в компаративному зіставленні з українськими реаліями.

- 1. Україна – це монархія чи демократична країна?*
- 2. Хто представляє інтереси держави у світі?*
- 3. Як називається парламент України?*
- 4. На скільки років обирається президент України?*
- 5. Який державний орган приймає закони?*
- 6. Назвіть головний закон України.*
- 7. Коли в Україні святкують День Конституції?*

До вивчення комунікативної теми «Україна і українці» пропонуємо подати загальновідомі факти про наші досягнення світового значення, більшість із яких стосуються відкриттів у сфері медицини, оскільки розраховані на сприйняття студентами-медиками. Цю тему варто подавати з граматичним фокусом «Числівник». Запропонований текст і післятекстові завдання спрямовані на розвиток навичок читання, удосконалення діалогічного і монологічного мовлення, а також тренування граматики (розпізнавання та правильне читання різних відмінкових форм кількісних і порядкових числівників).

Цікаве про Україну

5 квітня 1710 року в Україні прийнято першу Конституцію у світі. Це була Конституція Пилипа Орлика. У США Конституцію прийняли в 1787 році, у Франції – у 1791 році.

1892 рік – одеський бактеріолог Володимир Хавкін розробив першу в історії вакцину проти чуми. Цей препарат він створив в Індії, ним провакцинували 4 мільйони осіб.

Український духовий інструмент трембіта – найдовший у світі. Його довжина від 3-х до 8-ми метрів.

Ан-225 «Мрія» – найбільший у світі транспортний літак. Максимально завантажений він важить 640 тонн. Цей літак встановив 240 світових рекордів.

У 1850-х роках український хірург Микола Пирогов уперше в світі застосував гіпсову пов'язку.

3 квітня 1933 року український хірург Юрій Вороний зробив першу у світі трансплантацію нирки.

1960 року в Києві відкрили найглибшу станцію метро у світі «Арсенальну» на глибині 105,5 метрів.

1384 – саме стільки пам'ятників створили Тарасові Шевченкові. Це найбільша в світі кількість пам'ятників, які встановили на честь культурного діяча.

2014 рік – харків'янин Анатолій Малихін створив прилад, що дає змогу робити безкровний аналіз крові. П'ять датчиків, які приєднуються до тіла, видають 131 показник.

2017 рік – київські хірурги першими в світі провели унікальну операцію на головному мозку. Це перша у світі операція, де лікарі-хірурги поєднали три технології: ендоскопію, комп'ютерну навігацію і лазер.

Післятекстові завдання.

Дайте відповіді на запитання:

1. Яка довжина найдовшого у світі музичного інструменту? Назвіть його.
2. Скільки показників крові видає прилад Анатолія Малихіна?
3. Коли було проведено першу трансплантацію нирки?
4. Скільки рекордів установив український транспортний літак «Мрія»?
5. Хто винайшов вакцину проти чуми? Де вперше її було застосовано?
6. Скільки пам'ятників встановлено на честь Тараса Шевченка?
7. Назвіть найглибшу станцію метро у світі? Де вона знаходиться?

Доповніть діалог на основі тексту.

- Привіт, Ольго!
-
- Ти живеш в Україні вже три роки, то що цікавого ти дізналася про цю країну?
-
- А в якому місті знаходиться найглибша станція метро у світі?
-
- Який літак став гордістю української промисловості?
-
- Тобі відомі якісь цікаві факти про національні музичні інструменти українців?
-
- А наукові відкриття українців у сфері медицини також мали резонанс у світі? Що ти знаєш про ці відкриття?
-

– *Я бачу, українці мають чим гордитися. Чи не так?*

–

Після вивчення теми «Свята українців» пропонуємо перевірити кінцевий рівень знань студентів за таким коротким тестом:

1. *Як називається пасхальне яйце?*

А) писанка

В) картинка

Б) розмальовка

Г) шкарлупа

2. *Яка інша назва Великодня?*

А) Пасха

В) Воскресіння

Б) Різдво

Г) Свята Трійця

3. *Коли святкують Вербну неділю?*

А) за тиждень до Пасхи

В) за три дні до Пасхи

Б) за тиждень після Пасхи

Г) на другий день після Пасхи

4. *Що є символами українського Великодня?*

А) паска і писанка

В) хліб і ковбаса

Б) ковбаса і хліб

Г) варені яйця і свічка

5. *Коли відзначають Великдень?*

А) не раніше 4 квітня та не пізніше 8 червня

Б) не раніше 4 квітня та не пізніше 8 травня

В) не раніше 4 березня та не пізніше 8 травня

Г) не раніше 4 квітня та не пізніше 18 травня

6. *Коли святкують День матері?*

А) у першу неділю травня

В) у першу неділю червня

Б) у другу неділю травня

Г) у другу неділю червня

У реалізації культурологічного підходу до навчання української мови як іноземної важливо не перетворити заняття в «культурний імператив». Цей підхід повинен залишитися на рівні рівноправного діалогу культур, тільки тоді іноземець зможе сприйняти українську культуру через українське слово невимушено й адекватно. За таких умов сприйняття української культури нагадуватиме своєрідну віртуальну подорож Україною.

Важливою складовою культурної інтеграції іноземців, без сумніву, є **освоєння фразеологічного рівня мови**. Вживання фразеологізму в мовленнєвому акті студента-іноземця може стати дієвим стратегічним прийомом із огляду на лаконічність, стислість фразеологічних одиниць, їхню здатність узагальнювати зміст сказаного. Крім того, як слушно відзначає Т. Копач, фразеологічні одиниці «завдяки своїй образності та експресивності найбільш адекватно відповідають прагматичній орієнтації ... тексту, оскільки здатні викликати образну уяву, емоції, сформувані оцінку реципієнта» (Копач, 2000, с. 247).

При вивченні фразеологічного рівня мови варто врахувати кілька аспектів. По-перше, регулярність включення фразеологізмів до

лінгводидактичних матеріалів. По-друге, не менш важливо відбирати частотні фразеологізми. Адже, як відомо із психомовознавчих досліджень, для того, щоб будь-яке слово чи фраза перейшли з пасивного мовного запасу до активного, треба, щоб слово не лише було вимовлене мовцем певну кількість разів, а ще й декілька разів зустрілося йому в мовленні носіїв мови. Тому так важливо, щоб фразеологізм мав високу частотність вживання. По-третє, для адекватного розуміння змісту фразеологізму важливо коротко подати певні пресупозитивні знання про первісне значення фразеологічної одиниці. Така коротка «історія» фразеологізму дозволить значно полегшити процес його запам'ятовування. По-четверте, фразеологізми можна підбирати до комунікативної теми як за лексичною відповідністю, так і граматичною. Наприклад, при вивченні граматичної теми «Прислівник» варто поширити лексичний запас студентів фразеологізмами «рукою подати», «за тридев'ять земель», «ні світ ні зоря», теми «Прикметник» – «кров з молоком», «битий вовк», «не ликом шитий», «як писанка», «всі розуми з'їсти», теми «Числівник» – «як кіт наплакав», «хоч греблю гати». Також доречно запропонувати студентам самим підібрати відповідники фразеологізмів у їхній рідній мові. Так, студентка з Нігерії в ході проведення заняття запропонувала цікавий приклад фразеологізму «народитися зі срібною ложкою в роті», що в англійській фразеології означає «народитися багатим» (найближчий український відповідник – «золота молодь»).

З огляду на сказане, професійне мовлення іноземного студента медичного закладу вищої освіти не може вважатися багатим і впевненим без досягнення фразеологічного рівня мови, зокрема фразеології, дотичної до медичної терміносистеми. Сповідуючи принципи частотності фразеологічної одиниці й принцип лімітування фразеологічних одиниць у межах конкретної лексичної теми, пропонуємо подавати такі фразеологізми й типи вправ у контексті медичних комунікативних тем:

1. Тема «Органи чуття». *З'ясуйте значення фразеологізмів. Знайдіть до них відповідники в рідній мові:*

Тримати ніс за вітром – бути готовим до змін; соколиний зір – гострий зір; на колір і смак товариш не всяк – кожна людина має індивідуальні смаки; собачий нюх – добрий нюх, що відчуває найменші зміни.

2. Тема «В гастроентерологічному відділенні». *Поясніть, як Ви розумієте такі прислів'я. Запам'ятайте їх.*

- Якщо ви встали з-за столу і відчуваєте, що ви голодний, ви ситий: якщо ви встали і відчуваєте, що ви ситий – ви переїли; якщо ви встали і відчуваєте, що ви переїли – ви отруїлись.
- Сніданок з'їж сам, обід розділи з другом, вечерю віддай ворогу.
- Скажи мені, що ти їси, і я скажу тобі, хто ти.
- Ми живемо не для того, щоб їсти, а їмо для того, щоб жити.

- Наша їжа повинна бути ліками, а наші ліки повинні бути їжею.

Об'єднайте фразеологізм і його значення:

стати поперек горла	голодний
набити шлунок	нервуватися
у печінках сидіти	перекусити
печінки їсти	дуже худий
кишки грають марш	заважати
жовчний	злий
живіт присох до спини	набриднути
заморити черв'яка	поїсти

У поданих реченнях використайте фразеологізми з попередньої вправи:

- Я не поснідав вранці, і вже на другій парі був голодний.
- Коли я приїхав додому після складання «Кроку», мама сказала, що я дуже худий.
- «Швидка їжа» має мало енергетичної цінності й розрахована на те, щоб швидко втамувати голод.
- Усі кажуть, що наш декан неприємний і злий. Як на мене, він дуже добрий!

3. Тема. «У кардіологічному відділенні». *Запам'ятайте корисні фрази. Поясніть, як ви розумієте їхнє значення?*

Від щирого серця; з усім серцем; серце втікає в п'яти; кров у венах холодне; іти за покликом серця; людина з великим серцем; людина з кам'яним серцем; топтати дорогу до серця.

4. Тема. «У дерматологічному відділенні». *Запам'ятайте корисні фрази. Поясніть, як ви розумієте їхнє значення? Складіть із ними речення.*

Мороз іде по шкірі; не влазити в шкіру; спускати шкіру; шкіра терпне; зі шкіри пнутися; залити за шкіру сала.

При засвоєнні фразеологічного рівня мови необхідно врахувати той фактор, що відкладення фразеологічної одиниці в довготривалу пам'ять можливе лише при його регулярному вживанні в мовленні. Тому при побудові діалогів між студентами викладач повинен подавати вже обговорені фразеологізми серед ключових для діалогу фраз. Важливим для адекватного розуміння фразеологізму є його контекстуальна зумовленість і словесна валентність, тому викладач повинен пояснити пресупозитивні значення фразеологізму й навести приклад широкого контексту. Тільки за таких навчальних умов, де збережено циклічність нового, пригаданого і вже відомого фразеологічна одиниця стане повноцінною складовою українського світу в рецепції іноземного студента.

Висновок та перспективи подальших розвідок. У ході дослідження ми дійшли до висновків, що культурологічний підхід як один із головних у навчанні української мови як іноземної допомагає розвинути

комунікативні навички іноземного студента, розширити сприйняття світу через сприйняття іншої культури, допомогти адаптуватися в чужомовному середовищі й адаптуватися до нових культурно-освітніх умов, зрештою, популяризувати українську мову та культуру у світі. Перспективами подальших досліджень можуть стати студії над конфігураціями поєднання культурологічного підходу з іншими підходами до навчання української мови як іноземної, витворення своєрідного канону репрезентантів України у світовому просторі, дослідження паралінгвістичних особливостей комунікації різних етнічних груп.

ЛІТЕРАТУРА

1. Бандрівський, Ю. Л. (2014). Особливості педагогічного спілкування з іноземними студентами в українських вищих навчальних закладах. *Вісник проблем біології і медицини*, 3, Т. 2 (111), 50-53 (Bandrivsky, Yu. L. (2014). Features of teaching communication with foreign students in ukrainian higher education institutions. *Bulletin of Biology and Medicine*, 3, 2 (111), 50-53).
2. Еджиес С. Емре (2015). Педагогічні умови формування професійно комунікативної компетентності студентів-іноземців у ВНЗ. *Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології*, 4 (48), 321-325 (Ejés S. Emre (2015). Pedagogical conditions for the formation of the professionally communicative competence of foreign students in higher education institutions. *Pedagogical sciences: theory, history, innovative technologies*, 4 (48), 321-325).
3. Загальноосвітній стандарт з української мови як іноземної (рівні A1, A2, B1, B2, C1) (*The general standard of Ukrainian as a foreign language (A1, A2, B1, B2, C1)*). Retrieved from: <http://old.mon.gov.ua/ua/activity/education/1410876247/>
4. Закон України «Про освіту» (*Law of Ukraine "On Education"*) (2017). Retrieved from: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19>
5. Копач, Т. М. (2000). Комунікативно-прагматичні потенції фразеологізмів у рекламних текстах. *Семантика мови і тексту*, (сс. 247-250). Івано-Франківськ: Плай (Kopach, T. M. (2000). Communicative-pragmatic potencies of phraseologisms in advertising texts. *Semantics of language and text*, (pp. 247-250). Ivano-Frankivsk: Plai).
6. Кузьмина, Л. Г. (2011). Современные культуроведческие подходы к обучению иностранным языкам. *Вестник ВГУ, Серия лингвистика и межкультурная коммуникация*, 2, 108-117 (Kuzmina, L. H. (2011). Modern cultural approaches to teaching foreign languages. *Bulletin of VSU, Series Linguistics and Intercultural Communication*, 2, 108-117).
7. Половина студентів-іноземців в Україні навчається українською мовою. МОН. Режим доступу: <http://language-policy.info/2016/06/polovyna-studentiv-inozemtsiv-v-ukrajini-navchajetsya-ukrajinskoyu-movoyu-mon/> (*Half of foreign students in Ukraine learns in Ukrainian*. MES. Retrieved from: <http://language-policy.info/2016/06/polovyna-studentiv-inozemtsiv-v-ukrajini-navchajetsya-ukrajinskoyu-movoyu-mon/>
8. Стандартизовані вимоги до рівнів володіння українською мовою як іноземною (2018). Режим доступу: <https://mon.gov.ua/ua/ministerstvo/pro-ministerstvo/doradchi-organi/kolegiya-ministerstva/rishennya-kolegiyi-2018> (*Standardized requirements for the level of knowledge of Ukrainian as a foreign language*. Retrieved from: <https://mon.gov.ua/ua/ministerstvo/pro-ministerstvo/doradchi-organi/kolegiya-ministerstva/rishennya-kolegiyi-2018>)

9. Теличко, Н. В. (2011). Зміст навчання іноземної мови з використанням культурологічного підходу. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія «Педагогіка, соціальна робота»*, 21, 191-195 (Telychko, N. V. (2011). Content of teaching a foreign language using a cultural approach. *Scientific Bulletin of Uzhgorod National University. Series "Pedagogy, social work"*, 21, 191-195).

10. Ушакова, Н. І., Дубічинський, В. В., Тростинська, О. М. (2011). Концепція мовної підготовки іноземців у ВНЗ України. У Л. М. Черноватий (ред.) *Викладання мов у вищих навчальних закладах освіти на сучасному етапі. Міжпредметні зв'язки. Наукові дослідження. Досвід. Пошуки*, (сс. 136-146). Харків: ХНУ ім. В. Каразіна (Ushakova, N. I., Dubichynsky, V. V., Trostynska, A. M. (2011). Concept of language training of foreigners in higher education institutions of Ukraine. In L. M. Chernovaty (Ed.), *Teaching languages at higher education institutions at the present stage. Interpersonal relationships. Scientific research. Experience. Searches*, (pp. 136-146). Kharkiv: KhNU named after V. Karazin).

РЕЗЮМЕ

Цуркан Марія. Особенности культурологического подхода к обучению украинскому языку как иностранному в высшей медицинской школе.

В статье предложены методические рекомендации по использованию культурологического подхода к обучению украинского языка как иностранного в высшем медицинском учебном заведении. Исследование базируется на комплексном применении таких методов, как метод педагогического наблюдения, метод теоретического анализа и индуктивный метод. В ходе исследования автор пришел к выводам, что культурологический подход, как один из главных в обучении украинскому языку как иностранному, помогает развить коммуникативные навыки иностранного студента, расширить восприятие мира через восприятие другой культуры, помочь адаптироваться в чужой среде и новым культурно-образовательным условиям, популяризировать украинский язык и культуру в мире.

Ключевые слова: культурологический подход, межкультурная коммуникация, культурная интеграция, коммуникативные навыки, коммуникативная личность, речевая деятельность, коммуникативный барьер.

SUMMARY

Tsurkan Maria. Peculiarities of cultural approach to teaching Ukrainian language as foreign one at higher medical school.

Methodological recommendations of using cultural approach to teaching Ukrainian language as foreign one at higher medical education institution are proposed in the article. Cultural approach is considered in the context of pedagogical interaction and intercultural communication of a teacher with different ethnic groups. Cultural approach is not made absolute in the investigation, but it is only emphasized on the importance of its integration together with other approaches to teaching foreign languages in the process of formation of national lingual-didactic strategy, as well as individual one.

The aim of investigation is to develop methodological recommendations of realization of cultural approach in the teaching Ukrainian language as foreign one at the level of formation of communicative skills at inter- and extra-linguistic dimensions.

The study is based on complex application of such methods as pedagogical oversight, method of interrogation (questionnaire), method of theoretical analysis (for selection and consideration of separate aspects of cultural approach, peculiarities of intercultural communications in pedagogical interaction with foreign students) and inductive method.

The result of investigation was an assumption, that it is very important to maintain balance between world cultural heritage and Ukrainian national culture with the aim of avoidance of cultural imperative. It has been proved, that pedagogical communication is a professional one of a teacher with students that has certain pedagogical functions and is directed at creation of favorable psychological climate, and therefore psychological optimization of educational activity.

In the process of investigation, the author concluded that cultural approach helps to develop communicative skills of a foreign student as a main in studying of Ukrainian language as foreign one, expand perception of the world through perception of another culture, help to adapt in foreign environment and adjust to new cultural-educational conditions and finally popularize Ukrainian language and culture in the world. Studies of configurations of combination of cultural approach with other approaches to studying Ukrainian language as foreign one can be prospects of further research, as well as creation of peculiar canon of representatives of Ukraine in the world, investigation of paralinguistic peculiarities of communication of different ethnic groups.

Key words: *cultural approach, intercultural communication, cultural integration, communicative skills, communicative personality, lingual activity, communicative barrier.*

UDC 378.147.111

Roman Yatsenko

Simon Kuznets Kharkiv National
University of Economics

ORCID ID 0000-0001-7968-6890

DOI 10.24139/2312-5993/2018.09/359-368

PERSONAL LEARNING SYSTEMS AS A MEANS OF STUDENT-CENTERED LEARNING

The aim of the article is to analyze the prospects for the use of personal learning systems in the higher education institution as a means of implementing student-centered learning based on the formation of an individual learning trajectory. Implementation is considered on the basis of experience in the application of Personal Learning Systems at Simon Kuznets Kharkiv National University of Economics. The peculiarities and composition of such systems are analyzed in order to implement student-centered learning.

Key words: *personal learning system, student-centered learning, learning trajectory, higher education institution.*

Introduction. With development of the information society and dissemination of learning using information and communication technologies – e-learning, there is a need to ensure the quality of higher education in the e-learning format. After all, ensuring the quality of higher education is a prerequisite for the educational activities of higher education institutions, in particular in the format of e-learning within the framework of educational programs. Under the legislation of Ukraine in the field of higher education, the national quality assurance system is based on the Standards and Guidelines for Quality Assurance in the European Higher Education Area (ESG).